

Výzva č. 1527
Specifické podmínky¹**2026****VISK 7 – Národní program digitalizace a dlouhodobé archivace dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – Kramerius****Základní cíle**

V souladu s Konceptí rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030 je základním cílem podprogramu VISK 7 – Národní program digitalizace a dlouhodobé archivace dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – Kramerius ochrana a zpřístupnění bohemikálních dokumentů tištěných na kyselém papíru, jejichž existence je ohrožena rozpadem (křehnutím) papírového nosiče. Špatný fyzický stav především starších novin a časopisů v současné době výrazně omezuje využívání této součásti národního kulturního bohatství, u převážné části titulů znemožňuje meziknihovní výpůjční službu, znesnadňuje zhotovování kopií pro uživatele, zkracuje jejich životnost a zhoršuje možnosti uchování takto poškozených dokumentů pro budoucnost.

Podprogram VISK 7 je zaměřen na tyto činnosti (tematické okruhy):

- a) Digitalizace ohrožených bohemikálních dokumentů
- b) Instalace nové verze Systému Kramerius (verze 7.0 či vyšší)
- c) Podpora instalace a implementace softwarových nástrojů pro zajištění dlouhodobé archivace digitálního obsahu a vytváření archivačních balíčků včetně školení odborného personálu
- d) Vytváření a modifikace archivačních balíčků dle stávajících standardů ze starších digitalizačních aktivit
- e) Reformátování zvukových dokumentů zaznamenaných na fonografických válečkách a gramofonových deskách včetně převodu etiket a obalů do digitální podoby

a) Digitalizace ohrožených bohemikálních dokumentů

Smyslem aktivity je digitalizace originálních tištěných novodobých dokumentů za účelem jejich ochrany a zpřístupnění širokému spektru uživatelů v rámci sítě českých knihoven. Do projektů digitalizace lze zahrnout primárně bohemikální dokumenty (periodika, monografie, mapy a hudebniny) a výjimečně také obsahová bohemika vydaná v zahraničí nebo nebohemikální dokumenty, které byly součástí významných sbírek, případně nesou důležité individuální znaky exempláře. Při realizaci projektu je nutné dodržovat základní standardy definované projektem Národní digitální knihovny ("Standard NDK"), a to jak pro oblast archivace, tak i pro zpřístupnění dokumentů.

¹ Součástí dokumentace výzvy č. 1527 jsou všeobecné podmínky a specifické podmínky zároveň.

Obecná pravidla

Digitalizovat je možné pouze podle standardů a formátů používaných Národní digitální knihovnou v platné verzi aktuální ke dni podání projektu (případně v nejnovější verzi platné v době realizace projektu). Tato specifikace je vyvěšena na webu <https://standardy.ndk.cz/> Aktuálně platná specifikace pro digitalizaci periodik a monografií je k dispozici na: <https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace>.

Evidence dat před zahájením projektu

Projekt musí obsahovat:

- seznam všech dokumentů navržených k reformátování s minimálním bibliografickým popisem a údajem o vlastnictví originálního dokumentu, vyplněný do jednotné tabulky pro tištěné dokumenty a zpracovaný formou samostatné přílohy (<https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026/>),
 - signatura
 - autor
 - název
 - místo vydání
 - vydavatel
 - rok vydání
 - počet stran
 - číslo České národní bibliografie (ČČNB – pokud existuje nebo je možné jej přidělit)
 - ISBN/ISSN (pokud u starších periodických dokumentů dosud nebylo ISSN přiděleno, žadatel zajistí jeho přidělení u České národní agentury ISSN při Národní technické knihovně. Pokud v době podání žádosti o poskytnutí dotace není číslo ISSN ještě přiděleno, žadatel doloží, že požádal o přidělení.)
 - v případě periodika nebo vícesvazkových monografií také označení ročníku/části (žadatel použije pro každý ročník/část svazku samostatný řádek)
 - údaj o vlastnictví originálního dokumentu
- zdůvodnění návrhu na digitalizaci dokumentů (např. jde o regionální dokumenty/periodika, uvést stupeň poškození originálu, frekvence výpůjček, unikátnost apod.), včetně informace o tom, zda žadatel bude schopen zajistit kompletnost dokumentů (např. výpůjčkami z dalších institucí),
- v případě, že navržený dokument bude kompletován s využitím fondů mimo žadatele, také smlouvu o zápůjčce, smlouvu o smlouvě budoucí či písemné vyjádření instituce, jež daný dokument ke kompletaci poskytne,
- je-li dotace požadována na digitalizaci novodobých dokumentů vydaných v 80. a 90. letech 20. století, je potřeba další odůvodnění (např. celostátní využití dokumentů, celospolečenský význam, návaznost na digitalizaci titulu z předchozích let),
- je-li dotace požadována na digitalizaci beletrie, je potřeba další odůvodnění (např. význam pro kulturní identitu daného regionu, komplexní digitalizace celistvé sbírky, souborné dílo významného regionálního literáta),
- u projektů pokračujících z předchozích let předpokládané trvání projektu (kolik dokumentů nebo ročníků ještě zbývá digitalizovat),
- popis způsobu zpřístupňování digitalizovaných kopií,
- popis způsobu uložení digitálních dat v prostředí instituce a předávání dat do úložiště Národní knihovny České republiky,

- vyplněnou tabulku Kalkulace nákladů na digitalizaci (Evidence rozměrů jednotlivých dokumentů určených na digitalizaci a kalkulační nákladů), která bude specifikována formát digitalizovaných titulů a úroveň zpracování metadat a je dostupná na adrese: <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026/>,
- v případě využití vlastního digitalizačního pracoviště také tabulku Kalkulace interních nákladů (Evidence vnitřních nákladů v případě využití vlastního pracoviště pro zhotovení prací realizovaných v projektu VISK 7), která je dostupná na adrese: <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026/>.

Žadatel o dotaci prověří, zda dokumenty nebyly již digitalizovány nebo zda se nepřipravuje jejich digitalizace. K tomu se zavazuje využít webovou službu Registr digitalizace (<https://www.registrdigitalizace.cz>), která slouží pro evidenci digitalizovaných dokumentů a sledování procesu jejich zpracování, a také dostupné zahraniční databáze. V případě, že dokument je v zahraničních bázích volně k dispozici, zdůvodní žadatel potřebu digitalizace prostřednictvím podprogramu VISK 7.

Dokumenty vybrané pro digitalizaci žadatel zaeviduje v Registru digitalizace ještě před podáním projektu jako plánované na digitalizaci, s příznakem podprogramu VISK 7 v poli „Financováno“. Tituly, které nebudou tuto podmínku splňovat, nebudou v rámci VISK 7 podpořeny. V průběhu realizace je příjemce dotace povinen aktualizovat údaje o stavu zpracování digitalizovaných dokumentů a po ukončení procesu digitalizace je povinen změnit jejich status na „Dokončeno“. Záznamy musejí obsahovat tyto identifikátory: platné číslo České národní bibliografie (pokud existuje nebo je možné jej přidělit), ISSN (v případě periodik) a urn:nbn digitálního dokumentu.

Jakmile žadatel obdrží kladné rozhodnutí o přidělení dotace, zaeviduje seznam titulů prioritně do Portálu pro příjem externí produkce, který provozuje Národní knihovna České republiky na <https://pep.nkp.cz/pep/>, do kterého se žadatel musí registrovat.

Pokud příjemce dotace požaduje dodatečnou změnu v seznamu dokumentů schválených k reformátování v rámci projektu, postupuje stejným způsobem – prověří, zda dokumenty již nebyly digitalizovány nebo zda se jejich digitalizace nepřipravuje, a je povinen tyto další dokumenty neprodleně zapsat v Registru digitalizace. Poté, co bude dodatečně změněný seznam schválen, zaeviduje jej příjemce dotace prioritně do Portálu pro příjem externí produkce.

Pokud žadatel u téhož dokumentu nebo souboru dokumentů současně žádá o dotaci na provedení restaurátorského či konzervátorského zákroku v podprogramu VISK 4, musí tuto skutečnost uvést v projektu VISK 7 a provedení zákroku zkoordinovat s digitalizačními pracemi (např. v souvislosti s rozvazováním/rozvolňováním vazby atd.). Systémové provedení obou aktivit – ochrana dokumentu a jeho digitalizace – je považováno za optimální přístup k realizaci takto zaměřených projektů financovaných z programu VISK.

Příjemce dotace musí také uvést siglu instituce; pokud dosud nebyla přidělena, musí o ni požádat prostřednictvím Národní knihovny České republiky. Zmíněné údaje, které slouží k jednoznačné identifikaci digitálních dokumentů a jejich součástí, příjemce dotace poskytne subjektu provádějícímu digitalizaci a pracovišti Odboru správy fondů Národní knihovny České republiky.

Data digitalizovaná prostřednictvím podprogramu VISK 7 budou po předání do Národní knihovny České republiky součástí aktuálního řešení zpřístupnění digitálních dokumentů (za dodržení všech pravidel tohoto systému zpřístupnění, včetně systému zpřístupnění děl nedostupných na trhu).

Doporučuje se, aby výpůjčky dokumentů mezi institucemi za účelem kompletace titulu pro potřeby digitalizace byly realizovány na základě uzavřené smlouvy o zápůjčce včetně pojištění. Náklady na pojistné je možné zahrnout do finanční spoluúčasti na projektu. Pokud žadatel o dotaci požaduje zápůjčku z Národní knihovny České republiky, osloví kontaktní osobu ještě před podáním žádosti o poskytnutí dotace. Jestliže se požadované dokumenty nacházejí v Poškozeném fondu, ve Fondu 19. století, Konzervačních fondech Hostivař a v Národním konzervačním fondu, nebo se jedná o povinný výtisk, vyhrazuje si Národní knihovna České republiky možnost dokumenty nezapůjčit.

V rámci aktivity lze do finanční spoluúčasti uplatnit také náklady na pořízení digitální knihovny odlišné od systému Kramerius, která však musí splňovat požadavek otevřenosti přes centrální API rozhraní pro sklizení dat (další informace – viz podporovaná aktivita ad 2) zadávací dokumentace).

Pravidla digitalizace

Při realizaci projektu budou respektovány požadavky na standardizaci digitálních kopií (<https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace>). Digitalizace může být realizována externím dodavatelem či na vlastním digitalizačním pracovišti.

- Pokud digitalizace dokumentů bude probíhat na vlastním pracovišti příjemce, je třeba interní náklady náležitě popsat v tabulce Evidence vnitřních nákladů v případě využití vlastního pracoviště pro zhotovení prací realizovaných v projektu VISK 7 zveřejněné na <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026/> a přiložit k žádosti o poskytnutí dotace. Žadatel je povinen přesně zkalkulovat interní náklady na vlastní digitalizaci, včetně podílu mzdových nákladů atd.
- Pokud bude projekt realizován prostřednictvím dodavatelské firmy, příjemce dotace uzavře s dodavatelskou firmou smlouvu a předá dokumenty ke zpracování s dostatečným předstihem, aby dodavatel byl schopen realizovat zakázku v předepsaném termínu. Za kompletnost, správnost a úplnost dat ručí příjemce dotace.

Pro oba výše uvedené postupy realizace digitalizace platí, že pokud vytvořené dokumenty po kontrole pracovníky Národní knihovny České republiky nebudou validní vůči příslušné verzi standardu platné k datu podání žádosti, musí příjemce dotace zabezpečit vytvoření korektních dat (včetně reklamace u dodavatele), k validaci je doporučeno použít Komplexní validátor NK.

Pravidla pro předání dat do Národní knihovny České republiky

Reformátování dokumentů v rámci podprogramu VISK 7 tvoří ucelený systém, v jehož rámci Národní knihovna České republiky zajišťuje archivaci zdrojových digitálních dokumentů. Příjemci dotace z podprogramu VISK 7 jsou povinni předat do Národní knihovny České republiky 1 kopii kompletního reformátovaného dokumentu (včetně metadat) podle platných standardů v podobě PSP balíčku. PSP balíček obsahuje obrazové soubory určené pro archivaci, obrazové soubory pro zpřístupnění a doprovodná metadata (vše podle platného Standardu NDK). Uvedené kopie digitalizovaných dokumentů budou využívány pro dlouhodobou archivaci a zpřístupnění a pro případnou obnovu dat pomocí replikace. Při importu zhotovených digitálních dokumentů na LTP

úložiště budou dokumenty validovány. Náklady na migraci starších dat lze zahrnout do finanční spoluúčasti na projektu. Příjemce dotace se zavazuje při dodání dat do Národní knihovny České republiky respektovat pokyny Odboru novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky pro předávání digitalizovaných dokumentů, které jsou dostupné na níže uvedené webové adrese. Zároveň je příjemce dotace povinen sdělit Odboru novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky odhadovanou velikost vytvářených dat, a to bez zbytečného odkladu, jakmile mu tyto informace budou známy. Pro předání dat žadatel prioritně využije Portál pro příjem externí produkce, který provozuje Národní knihovna České republiky na url adrese: <https://pep.nkp.cz/pep/>, do kterého se žadatel musí registrovat. Předávací protokol pro předání digitálních dat do Národní knihovny České republiky bude vygenerován Portálem. Po kontrole dat Odborem novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky bude příjemci dotace vystaven Akceptační protokol o převzetí digitálních dat do Národní knihovny České republiky, který bude zaslán prostřednictvím Portálu.

Doporučení pro archivaci dat

Archivní kopie digitalizovaných dokumentů vytvořených v rámci podprogramu VISK 7 se považují za součást národního kulturního dědictví a zůstávají v majetku institucí, které obdržely dotaci a které vlastní originál daného titulu. Příjemce dotace musí zajistit uchování vytvořených dat samostatně, s nejvyšší možnou péčí, a to bez ohledu na předání dat do Národní knihovny České republiky. Základní pokyny pro uložení digitálního obsahu jsou předmětem Doporučení pro uchovávání dat pořízených v programu VISK 7 a jsou dostupné na: <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/cinnosti-ve-visk-7/ochranne-reformatovani-ohrozenych-bohemikalnich-dokumentu/>.

Odkazy na povinné standardy, relevantní dokumenty a nástroje:

Standardy digitalizace:

<https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace>

Vzorové PSP balíčky dat a platné definice metadatových standardů:

<https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace/metadata>

Metodika pro tvorbu balíčků SIP (PSP), která popisuje procedurální postup pro užití standardů NDK:

<http://www.nusl.cz/ntk/nusl-538239>

Doporučení Národní knihovny České republiky pro oblast uchování dat:

<https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/cinnosti-ve-visk-7/ochranne-reformatovani-ohrozenych-bohemikalnich-dokumentu/>

Metodika pro přidělování perzistentních identifikátorů URN:NBN:

<https://resolver.nkp.cz/urn:nbn:cz:nk-004hvy>

Informace k předávání dat do Národní knihovny ČR:

<https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/cinnosti-ve-visk-7/ochranne-reformatovani-ohrozenych-bohemikalnich-dokumentu/>

Komplexní validátor NK:

<https://github.com/NLCR/komplexni-validator>

Nástroje pro správu dat z projektu VISK 7:

<https://github.com/NLCR/visk7-nastroje>

Kontakty:

Konzultace pro oblast uložení a zpřístupnění digitálního obsahu: Mgr. Jan Bilwachs (Jan.Bilwachs@nkp.cz)

Konzultace ke kalkulaci nákladů projektu a k výpůjčkám originálních dokumentů mezi institucemi za účelem kompletnosti titulu: Mgr. Vojtěch Halama (Vojtech.Halama@nkp.cz)

Informace o standardech NDK: Mgr. Filip Pavčík, Ph.D. (Filip.Pavcik@nkp.cz)

b) Instalace nové verze Systému Kramerius (verze 7.0 či vyšší)

Cílem je zabezpečit koncovým uživatelům adekvátní přístup k novodobým digitalizovaným dokumentům prostřednictvím digitální knihovny Kramerius. Knihovny v rámci instalace tohoto systému mohou využívat dalších výhod vyplývajících z jeho dlouhodobého vývoje na území České republiky (např. zapojení do komunity uživatelů systému Kramerius, která spolupracuje při řešení běžných záležitostí ohledně chodu systému). Instalace nové verze digitální knihovny Kramerius je v rámci podprogramu VISK 7 primárně podporována zejména s ohledem na následnou agregaci dat do centrálních služeb – Česká digitální knihovna a Díla nedostupná na trhu; a portálů, Knihovny.cz. V rámci spoluúčasti lze zvážit i možnost prezentace digitálního obsahu jiným způsobem, nicméně je nutné zajistit, aby vystavená data bylo možné sklízet do těchto centrálních služeb a řešení. V této aktivitě lze ve finanční spoluúčasti na projektu uplatnit také provozní náklady spojené se správou systému Kramerius (ve verzi 7.0 či vyšší) či náklady na přípravu update systému Kramerius.

Obecná pravidla

V rámci projektu lze čerpat náklady na instalaci systému Kramerius ve verzi 7.0 či vyšší formou neinvestičních nákladů. Pokud je instalace prováděna externím subjektem, je k žádosti nutné přiložit cenovou nabídku, vyplývající z realizovaného průzkumu trhu. V případě interní instalace musí žadatel doložit interní kalkulaci nákladů. Dotaci nelze žádat na nákup výpočetní techniky a serverové infrastruktury pro zpřístupňování digitalizovaných dokumentů, provozní náklady spojené se správou Systému Kramerius ani na zabezpečení formátových migrací dříve vytvořených dat. Tyto činnosti lze však vykazat jako spoluúčast příjemce dotace.

Odkazy na povinné standardy a relevantní dokumenty:

Vývojová stránka digitální knihovny Kramerius: <https://github.com/ceskaexpedice/kramerius>

Mailový kontakt do diskuzní skupiny Kramerius: kramerius@lib.cas.cz

Česká digitální knihovna: <https://ceskadigitalniknihovna.cz/>

Registr instancí systému Kramerius: <https://registrkrameri.mzk.cz/>

Kontakty:

Vývoj nástroje Kramerius a ČDK: Ing. Martin Lhoták (lhotak@knav.cz)

c) Podpora instalace a implementace softwarových nástrojů pro zajištění dlouhodobé archivace digitálního obsahu a vytváření archivačních balíčků včetně školení odborného personálu

Dlouhodobá ochrana digitálních dokumentů, respektive zajištění procesů tzv. long-term preservation je nezbytnou součástí činností každé paměťové instituce provádějící digitalizaci nebo vytvářející sbírky digitálních dokumentů v jakékoli podobě. Její podcenění může vést ke značným až nenahraditelným ztrátám finančních prostředků a lidských sil již vynaložených na proces digitalizace a ovlivnit uchování národního bohemikálního kulturního dědictví v digitální podobě. Podpora této aktivity přímo navazuje na činnosti, které jsou již dlouhou dobu pilíři podprogramu VISK 7, tedy digitalizace novodobých fondů a zvukových dokumentů ohrožených degradací svého nosiče, včetně jejich kompletace a reformátování v ucelených řadách a následně zpřístupnění digitálního obsahu prostřednictvím digitální knihovny Kramerius.

Podrobnější informace k problematice dlouhodobého uchování digitálních dokumentů poskytují například weby <https://standardy.ndk.cz/ndk/archivace> či <https://ltp-portal.mzk.cz/> a <https://novyfonograf.cz/vystupy-projektu/standardy/>.

Obecná pravidla:

Dotace se poskytuje výhradně na následující aktivity:

1. Instalace a zprovoznění softwarových nástrojů pro zajištění dlouhodobého uchování digitálních dokumentů, včetně zaškolení pracovníků. Tyto softwarové nástroje musí splňovat základní požadavky na logickou a bitovou ochranu digitálního obsahu, klíčové normy archivace digitálního obsahu (např. požadavky modelu OAIS) a další mandatorní požadavky podle níže uvedených národních standardů. Je možné využít existující komerční řešení, z dotace lze však hradit pouze podporu instalace a zprovoznění nástrojů pro dlouhodobou archivaci dat; nelze hradit licenci a každoroční provozní náklady. Lze také žádat o dotaci na řešení na bázi open-source (např. ARCLib, případně další obdobné softwarové řešení), přičemž nelze dotaci žádat na zajištění standardních provozních nákladů či návazné hardwarové infrastruktury. Cena školení nesmí přesáhnout standardní cenu obdobných školení na komerčním trhu.
2. Instalace a zprovoznění softwarových nástrojů pro vytváření archivačních balíčků vhodných pro dlouhodobé ukládání digitálního obsahu, včetně zaškolení pracovníků. Tyto softwarové nástroje musí umožňovat vytváření archivačních balíčků podle platného Standardu NDK. Je možné využít existující komerční řešení, z dotace lze však hradit pouze podporu instalace a zprovoznění nástrojů pro vytváření archivačních balíčků; nelze hradit licenci a každoroční provozní náklady. Lze také žádat o dotaci na řešení na bázi open-source (např. ProArc, případně další obdobné softwarové řešení), přičemž nelze dotaci žádat na zajištění standardních provozních nákladů či návazné hardwarové infrastruktury. Cena školení nesmí přesáhnout standardní cenu obdobných školení na komerčním trhu.
3. Podpora školení odborného personálu zabezpečujícího migrace dat a procesy dlouhodobé archivace. Toto školení musí být provedeno akreditovanými lektory či odborníky v oblasti dlouhodobé archivace, kteří své znalosti prokáží minimálně tříletou praxí v oboru (bude doloženo profesním životopisem ověřeným podpisem a razítkem statutárního či pověřeného zástupce instituce, v níž lektor/ odborník působí). Uvedený lektor či odborník může pracovat i pro zahraniční instituci. Aktivitu je možné koncipovat i jako školení k nainstalovanému softwaru, kdy bude zajištěno externím subjektem, který instalaci prováděl či provádí. Cena školení nesmí přesáhnout standardní cenu obdobných školení na komerčním trhu.

V rámci projektu lze žádat o jednu nebo všechny uvedené aktivity. Dotaci nelze žádat na nákup hardwarové infrastruktury, softwarové licence, ani využití cloudových řešení. V případě čerpání dotace na instalaci a implementaci softwarových nástrojů pro zajištění dlouhodobé archivace digitálního obsahu uchazeč formou čestného prohlášení potvrdí, že do budoucna zváží certifikaci předloženého řešení v souladu s doporučeními Národní knihovny České republiky nebo dle parametrů zveřejněných na odkazech:

- ČSN ISO 16363,
- CoreTrustSeal (viz <https://www.coretrustseal.org/>)
- DIN 31644 (NESTOR; https://files.dnb.de/nestor/materialien/nestor_mat_17_cs.pdf)

Odkazy na povinné standardy, relevantní dokumenty a nástroje:

Standardy digitalizace:

<https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace>

Vzorové PSP balíčky dat a platné definice metadatových standardů:

<https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace/metadata>

Vývojová stránka ProArc: <https://github.com/proarc/>

CUBR, Ladislav, Natalie OSTRÁKOVÁ, Pavlína KOČIŠOVÁ, Vojtěch KOPSKÝ, Václav JIROUŠEK, Filip PAVČÍK, Ivo MILÁČEK a Květa FREMROVÁ, 2023. *Metodika pro tvorbu balíčků SIP se zaměřením na digitalizáty tištěných dokumentů*. Verze 2.0 (rukopis). Praha: Národní knihovna České republiky. Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-538239>

Další informační zdroje:

<https://ltp-portal.mzk.cz/digital-preservation/normy>

<https://standardy.ndk.cz/ndk/archivace>

Metodika logické ochrany digitálních dat: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-371612>

Metodika bitové ochrany digitálních dat. <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-393240>

ČSN ISO 16363 – Systémy pro přenos dat a informací z kosmického prostoru – Audit a certifikace důvěryhodných digitálních úložišť

ČSN ISO 14721 – Systémy pro přenos dat a informací z kosmického prostoru – Otevřený archivační informační systém – Referenční model

<https://www.coretrustseal.org/>

Kontakty:

Informace o projektu ArcLib: Ing. Martin Lhoták (lhotak@knv.cz)

Informace o dalších open-source nástrojích pro podporu dlouhodobého uložení digitálního obsahu: Ing. Petr Žabička (petr.zabicka@mzk.cz)

d) Vytváření a modifikace archivačních balíčků dle stávajících standardů ze starších digitalizačních aktivit

Podpora v této oblasti je zaměřena na tvorbu a úpravy archivačních balíčků digitalizovaných dokumentů tak, aby byly v souladu s nejnovějšími standardy digitalizace využívanými Národní digitální knihovnou. Cílem je zajistit koncovým uživatelům kvalitní a bezproblémový přístup k novodobým digitalizovaným dokumentům v co nejlepší kvalitě. Modernizace archivačních

balíčků je zásadní pro zajištění dlouhodobé čitelnosti, compatibility a dostupnosti digitalizovaných dat. Umožňuje nejen bezpečné uchování kulturního dědictví, ale i jeho efektivní zpřístupnění odborné i laické veřejnosti v kvalitní a standardizované podobě napříč různými platformami a systémy. Aktivita zahrnuje zejména konverzi dat z formátů původně využívaných v systému Kramerius 3 (DTD XML schémata) a dalších historických formátů na standardy Národní digitální knihovny (NDK) platné v době podání projektu či novější. Původní DTD xml schema je dostupné zde: https://wayback.webarchiv.cz/wayback/20181126173913/http://digit.nkp.cz/techstandards_cz.html).

Obecná pravidla

Výsledné balíčky musí být sestaveny v souladu se specifikacemi Národní knihovny České republiky dle Standardu NDK Národní digitální knihovny, platnými v době podání projektu či novějšími. Pripouští se konverze těchto dat jak dodavatelskou firmou, tak prostřednictvím interního pracoviště žadatele. Při výběru dat ke konverzi je třeba konzultovat s pracovišti Odboru novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky, zdali takto zvolené tituly, respektive datové balíčky nebyly již konvertovány v rámci jejich pracovišť. Pokud bude nutné připravit pro příjemce data z LTP Národní knihovny České republiky, příjemce doloží v žádosti písemné vyjádření příslušného oddělení Odboru novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky, že mu data v dostatečném předstihu poskytne. Příjemce dotace je povinen bezpečně a dlouhodobě uchovávat modernizované balíčky dat v rámci své instituce a zároveň je předat do Národní knihovny České republiky.

Pravidla pro předání dat do Národní knihovny České republiky

Reformátování dokumentů v rámci podprogramu VISK 7 tvoří ucelený systém, v jehož rámci Národní knihovna České republiky zajišťuje archivaci zdrojových digitálních dokumentů. Příjemci dotace z podprogramu VISK 7 jsou povinni předat do Národní knihovny České republiky 1 kopii kompletního datového souboru podle platných standardů v podobě PSP balíčku. PSP balíček obsahuje obrazové soubory určené pro archivaci, obrazové soubory pro zpřístupnění a doprovodná metadata, PSP balíček obsahuje obrazové soubory určené pro archivaci, obrazové soubory pro zpřístupnění a doprovodná metadata, včetně nově vygenerovaných OCR souborů ve formátu ALTOxml (vše podle platného Standardu NDK). Uvedené kopie digitalizovaných dokumentů budou využívány pro dlouhodobou archivaci a zpřístupnění a pro případnou obnovu dat pomocí replikace. Při importu zhotovených digitálních dokumentů na LTP úložiště budou dokumenty validovány. Náklady na migraci starších dat lze zahrnout do finanční spoluúčasti na projektu. Příjemce dotace se zavazuje při dodání dat do Národní knihovny České republiky respektovat pokyny Odboru novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky pro předávání digitalizovaných dokumentů, které jsou dostupné na níže uvedené webové adrese. Zároveň je příjemce dotace povinen sdělit Odboru novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky odhadovanou velikost vytvářených dat, a to bez zbytečného odkladu, jakmile mu tyto informace budou známy. Pro předání dat žadatel prioritně využije Portál pro příjem externí produkce, který provozuje Národní knihovna České republiky na url adrese: <https://pep.nkp.cz/pep/>, do kterého se žadatel musí registrovat. Předávací protokol pro předání digitálních dat do Národní knihovny České republiky bude vygenerován Portálem. Po kontrole dat Odborem novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky bude příjemci dotace vystaven Akceptační protokol o převzetí digitálních dat do Národní knihovny České republiky, který bude zaslán prostřednictvím Portálu.

Odkazy na povinné standardy, relevantní dokumenty a nástroje:

Standardy digitalizace:

<https://standards.ndk.cz/ndk/standards-digitalizace>

Vzorové PSP balíčky dat a platné definice metadatových standardů:

<https://standards.ndk.cz/ndk/standards-digitalizace/metadata>

Vývojová stránka ProArc: <https://github.com/proarc/>

CUBR, Ladislav, Natalie OSTRÁKOVÁ, Pavlína KOČIŠOVÁ, Vojtěch KOPSKÝ, Václav JIROUŠEK, Filip PAVČÍK, Ivo MILÁČEK a Květa FREMROVÁ, 2023. *Metodika pro tvorbu balíčků SIP se zaměřením na digitalizáty tištěných dokumentů*. Verze 2.0 (rukopis). Praha: Národní knihovna České republiky. Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-538239>

VAŠEK, Zdeněk; ŘEHÁNEK, Martin; CUBR, Ladislav. *Metodika pro přidělování a správu životního cyklu unikátních perzistentních identifikátorů digitálních dokumentů podle standardu URN:NBN*. Verze 2.0. Národní knihovna České republiky, 2019, 81 s. Dostupné také z: <https://resolver.nkp.cz/urn:nbn:cz:nk-004hvy>

Komplexní validátor NK:

<https://github.com/NLCR/komplexni-validator>

Nástroje pro správu dat z projektu VISK 7:

<https://github.com/NLCR/visk7-nastroje>

Kontakty:

Informace o postupu při konverzi dat: Mgr. Jana Hrzinová (Jana.Hrzinova@nkp.cz)

Informace o standardech NDK: Mgr. Filip Pavčík, Ph.D. (Filip.Pavcik@nkp.cz)

e) Reformátování zvukových dokumentů zaznamenaných na fonografických válečkách a gramofonových deskách včetně převodu etiket a obalů do digitální podoby

Cílem aktivity je digitalizace zvukových záznamů zaznamenaných na fonografických válečkách a gramofonových deskách, a to za účelem jejich ochrany a zpřístupnění širokému spektru uživatelů v rámci sítě českých knihoven. Do projektu lze zahrnout válečky a desky s produkcí veškerých vydavatelů působících na našem území, včetně cizích etiket vydaných v zahraničí, které byly součástí významných sbírek, obsahově se vztahujících k české kultuře, případně nesoucích důležité individuální znaky exempláře hodnotného pro českou kulturu. Při realizaci projektu je nutné dodržovat Standard NDK, a to jak pro oblast archivace, tak i pro zpřístupnění dokumentů. V návaznosti na provedenou digitalizaci zvukových dokumentů je třeba zajistit adekvátní uložení fyzických nosičů.

Obecná pravidla

Digitalizaci je možné realizovat výhradně podle standardů a formátů používaných Národní digitální knihovnou v platné verzi aktuální ke dni podání projektu (případně v nejnovější verzi platné v době realizace projektu). Povinnou součástí digitalizace zvukových dokumentů je i transformace etiket či obalů tvořících nedílnou součást zvukového dokumentu do digitální podoby. Specifikace je vyvěšena na webu <https://standards.ndk.cz/ndk/standards-digitalizace>. Aktuálně platná specifikace pro digitalizaci zvukových dokumentů (fonografických válečků

a gramofonových desek) a potřebné obrazové dokumentace jsou k dispozici na: <https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace>. V případě digitalizace fonografických válečků jsou doplňující informace v certifikované metodice: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-501604>. Postupy pro vytváření digitálních snímků etiket gramofonových desek jsou dostupné v další metodice: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-453575>.

Pro trvalou ochranu a optimální způsob manipulace se zvukovými nosiči je nezbytné dodržovat základní principy manipulace se zvukovými nosiči, které jsou shrnuty v certifikované metodice: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-411114>. Je doporučeno sledovat též doporučení definovaná mezinárodním standardem asociace IASA, a to IASA TC-04 a IASA TC-05 (<https://www.iasa-web.org/iasa-special-and-technical-publications>), popř. doporučení asociace ARSC formulovaná v dokumentu ARSC Guide to Audio Preservation (<https://www.clir.org/pubs/reports/pub164>).

Evidence zvukových dokumentů před zahájením projektu

Projekt musí obsahovat:

- seznam všech dokumentů navržených k reformátování s minimálním evidenčním popisem a údajem o vlastnictví originálního dokumentu vyplněný do jednotné tabulky pro zvukové dokumenty formou samostatné přílohy: <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026/>.
 - signatura
 - autor
 - název na úrovni nosiče
 - provenience
 - označení etikety nebo vydavatele
 - rámcová datace
 - identifikační číslo nosiče (nepovinně, podle toho, které je dostupné – matriční, objednávací, katalogové, výrobní nebo jiné číslo)
 - fyzický popis
 - údaj o vlastnictví originálního dokumentu
- zdůvodnění návrhu na digitalizaci dokumentů (jde o regionální/národní dokument, uvést stupeň ohrožení či poškození originálu, unikátnost apod.) včetně informace o tom, zda žadatel bude schopen zajistit kompletnost obsahu při poškození záznamu (např. výpůjčkami od dalších vlastníků),
- v případě, že navržený dokument bude kompletován s využitím fondů mimo žadatele, také smlouvu o zápůjčce, smlouvu o smlouvě budoucí či písemné vyjádření instituce, jež daný dokument ke kompletaci poskytne,
- vyplněnou tabulku, která bude specifikovat formát digitalizovaných titulů a úroveň zpracování metadat,
- popis způsobu zpřístupňování digitalizovaných kopií,
- popis způsobu uložení digitálních dat v prostředí instituce a předávání dat do úložiště Národní knihovny České republiky
- v případě využití vlastního digitalizačního pracoviště také tabulku pro kalkulaci vnitřních nákladů (Evidence vnitřních nákladů v případě využití vlastního pracoviště pro zhotovení prací realizovaných v projektu VISK 7), která je dostupná na adrese: <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026/>.

Podobně jako u bohemikálních dokumentů (periodik, monografií, map a hudebnin) žadatel o dotaci prověří, zda zvukové dokumenty nebyly již digitalizovány nebo zda se nepřipravuje jejich

digitalizace. K tomu se zavazuje využít webovou službu Registr digitalizace (<https://www.registrdigitalizace.cz>), která slouží pro evidenci digitalizovaných dokumentů a sledování procesu jejich zpracování, a také dostupné zahraniční zdroje a databáze. V případě, že zvukový dokument je v zahraničních bázích volně k dispozici, zdůvodní žadatel potřebu digitalizace prostřednictvím podprogramu VISK 7.

Zvukové dokumenty vybrané pro digitalizaci žadatel zaeviduje v Registru digitalizace ještě před podáním projektu jako plánované na digitalizaci, s příznakem podprogramu VISK 7 v poli „Financováno“. Tituly, které nebudou tuto podmínku splňovat, nebudou v rámci VISK 7 podpořeny. V průběhu realizace je příjemce dotace povinen aktualizovat údaje o stavu zpracování digitalizovaných dokumentů a po ukončení procesu digitalizace je povinen změnit jejich status na „Dokončeno“. Záznamy musejí obsahovat platná identifikační čísla nosiče/nahrávky (pokud jsou k dispozici – matriční, objednávací, katalogové, výrobní nebo jiné číslo) a urn:nbn.

Jakmile žadatel obdrží kladné rozhodnutí o přidělení dotace, zaeviduje seznam titulů prioritně do Portálu pro příjem externí produkce, který provozuje Národní knihovna České republiky na <https://pep.nkp.cz/pep/>, do kterého se žadatel musí registrovat.

Pokud příjemce dotace požaduje dodatečnou změnu v seznamu dokumentů schválených k reformátování, postupuje stejným způsobem – prověří, zda dokumenty již nebyly digitalizovány nebo zda se jejich digitalizace nepřipravuje, a je povinen tyto další dokumenty neprodleně zapsat v Registru digitalizace. Poté, co bude dodatečně změněný seznam schválen, zaeviduje jej příjemce dotace prioritně do Portálu pro příjem externí produkce.

Příjemce dotace musí také uvést siglu instituce; pokud dosud nebyla přidělena, musí o ni požádat prostřednictvím Národní knihovny České republiky. Zmíněné údaje, které slouží k jednoznačné identifikaci digitálních dokumentů a jejich součástí, příjemce dotace poskytne subjektu provádějícímu digitalizaci a pracovišti Odboru správy fondů Národní knihovny České republiky.

Data digitalizovaná prostřednictvím podprogramu VISK 7 budou po předání do Národní knihovny České republiky součástí aktuálního řešení zpřístupnění digitálních dokumentů (za dodržení všech pravidel tohoto systému zpřístupnění).

Doporučuje se, aby výpůjčky dokumentů mezi institucemi (včetně soukromých subjektů) za účelem kompletace titulu pro potřeby digitalizace byly realizovány na základě uzavřené smlouvy o zápůjčce včetně pojištění. Náklady na pojistné je možné zahrnout do finanční spoluúčasti na projektu.

Pravidla digitalizace

Při realizaci projektu budou respektovány požadavky na standardizaci digitálních kopií (<https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace>). Digitalizace může být realizována externím dodavatelem či na vlastním digitalizačním pracovišti.

- Pokud digitalizace dokumentů bude probíhat na vlastním pracovišti příjemce, je třeba interní náklady náležitě popsat v tabulce zveřejněné na: <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026/> a přiložit k žádosti o poskytnutí dotace. Žadatel je povinen přesně zkalkulovat interní náklady na vlastní digitalizaci, včetně režie, podílu mzdových nákladů atd.

- Pokud bude projekt realizován prostřednictvím dodavatelské firmy, příjemce dotace uzavře s dodavatelskou firmou smlouvu a předá dokumenty ke zpracování s dostatečným předstihem, aby dodavatel byl schopen realizovat zakázku v předepsaném termínu. Za kompletnost, správnost a úplnost dat ručí příjemce dotace.

Pro oba výše uvedené postupy realizace digitalizace platí, že pokud vytvořené dokumenty po kontrole pracovníky Národní knihovny České republiky nebudou validní vůči příslušné verzi standardu platné k datu podání žádosti, musí příjemce dotace zabezpečit vytvoření korektních dat (včetně reklamace u dodavatele), k validaci je doporučeno použít Komplexní validátor NK.

Pravidla pro předání dat do Národní knihovny České republiky

Reformátování dokumentů v rámci podprogramu VISK 7 tvoří ucelený systém, v jehož rámci Národní knihovna České republiky zajišťuje archivaci zdrojových digitálních dokumentů. Příjemci dotace z podprogramu VISK 7 jsou povinni předat do Národní knihovny České republiky 1 kopii kompletního reformátovaného dokumentu (včetně metadat) podle platných standardů v podobě PSP balíčku. PSP balíček obsahuje zvukové a obrazové soubory určené pro archivaci, zvukové a obrazové soubory pro zpřístupnění a doprovodná metadata (vše podle platného Standardu NDK). Uvedené kopie digitalizovaných dokumentů budou využívány pro archivaci a pro případnou obnovu dat pomocí replikace. Zhotovené digitální dokumenty budou validovány Odborem novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky. Příjemce dotace se zavazuje při dodání dat do Národní knihovny České republiky respektovat pokyny Odboru novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky pro předávání digitalizovaných dokumentů, které jsou dostupné na níže uvedené webové adrese. Zároveň je příjemce dotace povinen sdělit Odboru novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky odhadovanou velikost vytvářených dat, a to bez zbytečného odkladu, jakmile mu tyto informace budou známy. Pro předání dat žadatel využije Portál pro příjem externí produkce, který provozuje Národní knihovna České republiky na <https://pep.nkp.cz/pep/>, do kterého se žadatel musí registrovat. Předávací protokol pro předání digitálních dat do Národní knihovny České republiky bude vygenerován Portálem. Po kontrole dat Odborem novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky bude příjemci dotace vystaven Akceptační protokol o převzetí digitálních dat do Národní knihovny České republiky, který bude zaslán prostřednictvím Portálu. Nezbytnou součástí digitalizace je také předání metadatových popisných záznamů, které vzniknou v rámci projektu, do Souborného katalogu České republiky.

Doporučení pro archivaci dat

Archivní kopie digitalizovaných dokumentů vytvořených v rámci podprogramu VISK 7 se považují za součást národního kulturního dědictví a zůstávají v majetku institucí, které obdržely dotaci a které vlastní originál daného titulu. Příjemce dotace musí zajistit uchování vytvořených dat samostatně, s nejvyšší možnou péčí, a to bez ohledu na předání dat do Národní knihovny České republiky. Základní pokyny pro uložení digitálního obsahu jsou předmětem Doporučení pro uchovávání dat pořízených v programu VISK 7 a jsou dostupné na: <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/cinnosti-ve-visk-7/ochranne-reformatovani-ohrozenych-bohemikalnich-dokumentu>.

Odkazy na povinné standardy, relevantní dokumenty a nástroje:

Standardy digitalizace:

<https://standardy.ndk.cz/ndk/standardy-digitalizace>

Vzorové PSP balíčky dat a platné definice metadatových standardů:
<https://standards.ndk.cz/ndk/standards-digitalizace/metadata>

Informace k předávání dat do Národní knihovny České republiky, předávací protokol, akceptační protokol:

<https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/cinnosti-ve-visk-7/reformatovani-zvukovych-dokumentu-zaznamenanych-na-gramofonovych-deskach-vcetne-prevodu-etiket-do-digitalni-podoby/>

Metodické pomůcky mezinárodní organizace IASA a ARSC a výzkumného týmu Nový fonograf:
<https://novyfonograf.cz/standards/manipulace-s-historickymi-zvukovymi-nosici-a-jejich-ochrana/>

<https://www.iasa-web.org/iasa-special-and-technical-publications>

<https://www.clir.org/pubs/reports/pub164>

Komplexní validátor NK:

<https://github.com/NLCR/komplexni-validator>

Nástroje pro správu dat z projektu VISK 7:

<https://github.com/NLCR/visk7-nastroje>

Kontakty:

Konzultace pro oblast uložení a zpřístupnění digitálního obsahu: Odbor novodobých digitálních sbírek Národní knihovny České republiky, Mgr. Jan Bilwachs (Jan.Bilwachs@nkp.cz) a Oddělení digitalizace, nových médií a inf. technologií Národního muzea, Filip Šír, DiS. (filip_sir@nm.cz)

Konzultace ke kalkulaci nákladů projektu a k výpůjčkám originálních dokumentů mezi institucemi za účelem kompletace titulu: Filip Šír, DiS., Národní muzeum (filip_sir@nm.cz) a Mgr. Vojtěch Halama, Národní knihovna České republiky (Vojtech.Halama@nkp.cz)

Informace o standardech NDK: Mgr. Filip Pavčík, Ph.D. (Filip.Pavcik@nkp.cz)

Přílohy specifické pro VISK 7²

- Čestná prohlášení – vyjádření k závazným pravidlům a metodickým postupům (povinnost těchto příloh je stanovena jen v případě, kdy projekt příslušnou aktivitu zahrnuje)
- Seznam dokumentů navržených k reformátování s minimálním bibliografickým nebo evidenčním popisem (viz <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026>), další podrobnosti jsou uvedeny u příslušné aktivity
- Kalkulace nákladů na digitalizaci (viz <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026>), další podrobnosti jsou uvedeny u příslušné aktivity
- Kalkulace interních nákladů (viz <https://kramerius-info.nkp.cz/index.php/dokumentace/dokumentace-pro-rok-2026>), další podrobnosti jsou uvedeny u příslušné aktivity

² Povinné přílohy jsou uvedeny ve všeobecných podmínkách výzvy, kapitola 7. Povinné náležitosti žádosti o dotaci.

- Cenová nabídka služby nebo vlastní cenová kalkulace
- Rozpis mzdových nákladů podle druhu práce, počtu hodin (výše úvazku) a výše odměny

Kontakt

V případě dotazů se obračejte na Oddělení literatury a knihoven Ministerstva kultury prostřednictvím Dotačního portálu Ministerstva kultury či přímo:

Mgr. Pavlína Doležalová

e-mail: pavlina.dolezalova@mk.gov.cz

tel.: + 420 257 085 357

Ministerstvo kultury, Oddělení literatury a knihoven, Maltézské náměstí 471/1, 118 00 Praha 1

nebo na odborného garanta podprogramu:

Mgr. Tomáš Foltýn

e-mail: tomas.foltyn@nkp.cz

tel.: +420 221 663 521

Národní knihovna České republiky, Mariánské náměstí 190/5, 110 00 Praha 1